

Éltető örökségünk

A szőlőművelés és borkultúra hagyományainak ápolása a tokaj-hegyaljai borvidék köznevelési intézményeinek pedagógiai programjai és helyi tantervei alapján

„Egy kultúra teljes kimúlását az jelzi, ha maradványait múzeumokba, skanzenekbe, kiállításokra gyűjtik, néprajzi érdekességként mutogatják, maguk, az ott élők is csak múzeumokból ismerik.” Benedek István

Nagyon nagy a felelősségünk és nagyon sok a feladatunk, hogy a fenti idézetbe foglalt gondolat ne teljesíthesse be önmagát. Egy olyan országban, amelynek lakói hosszú évszázadokon keresztül, sok-sok generáción átívelően kötődtek a természethez, a földnek a megműveléséhez és annak tiszteletéhez, szeretetéhez, lehetetlen elképzelni, hogy mindez veszendőbe menjen, eltűnjön a múlt homályában. Nem könnyű feladatra vállalkoznak azok, akik akár hivatásukhoz, szakmájukhoz kötődve vagy éppen csak múltjuk szeretetébe kapaszkodva szeretnék megakadályozni, hogy a még élő hagyományok, szokások feledésbe merüljenek, így erősítve azt az identitást, amellyel (remélhetőleg még) rendelkezünk. Hazánk minden pontja végtelenül gazdag kincses tárral rendelkezik a föld megműveléséhez kapcsolódó szokások, hagyományok tekintetében, így minden vidéknek megvan ezek megőrzésében, ápolásában a maga felelőssége. Nekünk is itt, Tokaj-Hegyalján.

Hogyan osztozik meg ezen a felelősségen a család, a település közössége, a közművelődés vagy a köznevelés intézményrendszere? Hagyhatjuk-e pusztán a család vagy a település felelősségi körében ezeket a kérdéseket vagy törekednünk kell a mindenkori intézményeken keresztül ennek a felelősségnek a felvállalására, azaz „intézményesítjük-e” a hagyományápolást? Tudjuk, hogy e terület sikere is – hasonlóan más területekhez – elsősorban azon múlik, hogy vannak-e elhivatott, az adott feladatért fáradhatatlanul tenni akaró személyek. Hiszen a legjobb intézményeket is arccal, névvel rendelkező személyek alkotják. Persze kérdés, hogy az intézményen belül milyen pozíciót, erőt képviselnek, de segítségükre szükség van az alábbiakhoz.

„Népet csak egészében lehet megismerni. A nép dalát is csak az érti igazán, aki ismeri szokásait, ruházatát, ételét, építkezését, egész életét. És viszont. Akármilyen alapos részlettanulmány csonka marad, ha nem terjed ki figyelme a nép életének minden jelenségére. Csak így jutunk el végre olyan fokú nemzeti önismeretre, amely egyrészt kielégíti a tudomány igényeit, másrészt gyakorlati életünk formálására is kiható.” Kodály Zoltán

A tanulmány célja, hogy feltérképezze a sokarcú és sokszínű Tokaj-Hegyalját abból a szempontból, hogy a borvidék 27 településén lévő köznevelési intézmények – óvodák és általános iskolák – átörökítik-e, és ha igen, hogyan a csak erre a tájegységre jellemző, a szőlőműveléshez kapcsolódó hagyományokat. Elkészítését a számba vehető intézmények pedagógiai programjába való betekintés segítette. Az intézmények programjait a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően az Oktatási Hivatal honlapjára kötelező feltölteni, így ezek a programok ott hozzáférhetőek. A pedagógiai programok, a kerettantervek és az ezeket kiegészítő helyi tantervek azok a dokumentumok, amelyek tartalmazzák az adott szakmai tartalmakat, és az ezek megismeréséhez, elsajátításához szükséges óraszámokat. A fenti

intézményi alapidokumentumok tartalmát, egymáshoz való viszonyát a köznevelési feladatellátást rendszerbe szervező jogszabályok határozzák meg. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban Nkt.) 5. § (2) bekezdése alapján: *„Az óvodai nevelés alapelveit az Óvodai nevelés országos alapprogramja határozza meg. Az óvodák az Óvodai nevelés országos alapprogramja alapján készítik el helyi pedagógiai programjukat.”* Az iskolákra vonatkozóan az Nkt. 5. § (5) bekezdése a következőt tartalmazza: *„A Nat-ban foglaltak érvényesülését a kerettantervek biztosítják. Az egyes iskolatípusokban és oktatási szakaszokban a kerettantervek tartalmazzák a nevelés és oktatás céljait, a tantárgyi rendszert, az egyes tantárgyak témaköreit, tartalmát, a tantárgyak egy vagy két évfolyamra vonatkozó követelményeit, továbbá a tantárgyközi tudás- és képességterületek fejlesztésének feladatait, és meghatározzák a követelmények teljesítéséhez rendelkezésre álló kötelező, valamint az ajánlott időkeretet.”* A jogszabályban hivatkozott Nemzeti alaptanterv – amelynek jelenlegi formáját a 110/2012. (VI. 4.) Kormányrendelet rögzíti – a helyi tanterv elkészítéséhez a szakmai tartalom kereteit adja. A pedagógiai program kapcsán az Nkt. 26. § (1) bekezdése előírja, hogy a fenntartó egyetértése szükséges a pedagógiai program végrehajtásához, ha az a fenntartóra nézve többletkötelezettséggel jár, a (2) bekezdése szerint pedig: *„Az iskola pedagógiai programjának részeként, ha e törvény másként nem rendelkezik, a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítve helyi tantervet készít. A helyi tanterv megnevezi az oktatásért felelős miniszter által kiadott kerettantervek közül választottat és rendelkezik a kerettantervben meghatározott, a kötelező és nem kötelező tanórai foglalkozások időkerete legfeljebb tíz százalékanak felhasználásáról.”* Ez a 10 % az a lehetőség és egyben felelősség, amely a tananyagok helyi kiegészítésére szolgál, szolgálhat. Tudjuk, hogy nem minden esetben élnek az intézmények ezzel a lehetőséggel, mert adott esetben inkább gyakorlásra, felzárkóztatásra hasznosítják ezt az időkeretet.

Napjaink köznevelési rendszere – a jelenleg zajló központosítások mellett is – sokszínű. Sokszínűségének egyik kulcsa, a fenntartói paletta. A vonatkozó jogszabályoknak köszönhetően az óvodai feladatellátásban az önkormányzatoké a vezető szerep, de mellettük találunk nemzetiségi önkormányzati fenntartót, egyházi fenntartót, alapítványi fenntartót vagy akár egyszerűen csak vállalkozásban fenntartott óvodát is. Az általános iskoláknál hasonló a kép, azzal a különbséggel, hogy az önkormányzatok feladatát elsősorban az állam vette át. Az állami iskolák fenntartója és Tokaj-Hegyalján legtöbb esetben a működtetője is a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (továbbiakban: KLIK). A fenntartás ebben az esetben a szakmai feladatellátást és fenntartói szakmai, törvényességi ellenőrzést jelenti, a működtetés pedig a funkcionális feladatellátáshoz kapcsolódó tevékenységek összessége. Ennek ellenére a legtöbb település esetében a helyi önkormányzatok igyekeznek segíteni az iskolák működését, igyekeznek könnyíteni a mindennapi feladatok ellátását. Ezt a segítséget az intézmények különböző települési szintű programok lebonyolításánál viszonyozzák, azok aktív szereplői lesznek gyakran. Ez a szimbiózis nagyon jó terepet ad az óvodák, iskolák helyi hagyományőrző munkájának. Sok esetben az ehhez kapcsolódó kiadások anyagi háttérét is az önkormányzatok biztosítják. Ez a tevékenység annyira rutinszerűvé vált, hogy az intézmények legtöbb esetben nem is „adminisztrálják”, hanem egyszerűen a tanév munkatervében feltüntetve ezeket az eseményeket, készülnek fel azokra. Így a legtöbb esetben nem tartalmazza a hagyományőrzéssel kapcsolatos feladatokat, tananyagokat, óraszámokat a pedagógiai program, illetve a helyi tanterv, azok azonban évről-évre mégis megjelennek az óvodás gyermekek és az iskolások mindennapi felkészülésében. Különösen igaz ez azokra a

településekre, ahol az óvoda, iskola kiemelkedően jó kapcsolatot ápol a helyi közművelődést képviselő szakemberrel, a települési önkormányzat képviselő-testületével, egyáltalán a település lakóközösségével. Az intézményi adatokat és pedagógiai programokat tartalmazó felület mellett, a települések által gondozott honlapok is bőséges tájékoztatást adnak az óvodák, iskolák ilyen irányú tevékenységéről. Sajnos már nem minden településen folyik köznevelési feladatellátás, azaz van ahol már sem óvoda, sem iskola nem működik és van néhány település ahol csak az óvoda tud bekapcsolódni a település életébe, hagyományörzésébe.

Mégis bármerre járunk Tokaj-Hegyalján, mindenhol tudják mit jelent a szüreti zajkeltés, vagy a végzésnóta; hogy ilyenkor fejedelmi díszként viszik a szüreti koszorút; hogy a szüreti felvonulás fontos szereplője baksus figurája; hogy a szüreti munkák zárásaként elengedhetetlen az évszázados hagyományokkal rendelkező szüreti bál. Mindezek mellett pedig a szőlőműveléssel, borászattal foglalkozó családokban felnövő gyermekek megismerkednek az eszközökkel, a munkafolyamatokkal és azok időbeni ütemezésével. Megtanulják olvasni a természet küldte jeleket, „megjósolva” ezzel az adott év várható termésének minőségét, a kiemelkedő évjáratot.

„Tokaj-Hegyalján át Abaújszántótól Vámosújfaluiig”

Hazánk leghíresebb borvidékét, amely egyben a világ első zárt borvidéke (1737), az UNESCO Világörökség Bizottsága 2002-ben, mint kultúrtájat felvette a világörökségi listára, Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj néven. A 87 km-es hosszúságban és 3-4 km-es szélességben elnyúló földrajzi területen található települések ennek a ténynek köszönhetően kicsit közelebb kerülhettek a nagyvilághoz. A települések természetesen nem egyforma súllyal esnek latba még a borvidéken belül sem, de mindannyian igyekeznek méltón képviselni hovatartozásukat, identitásukat, őrizni hagyományaikat. A települések felsorolása önmagában talán öncélú lenne, de a témához illeszkedően már indokolt, főleg, ha feltüntetésre kerül, hogy mely településen milyen köznevelési intézménytípust találunk. Sajnos nincs már valamennyi településen óvoda vagy iskola, illetve vannak települések, amelynek intézményei már egy másik településen lévő intézmény (székhelyintézmény) tagintézményeként működik. Egy azonban biztos, hogy az óvodákban, iskolákban folyó szakmai munka minősége, nem az adott intézmény jogi státuszától, mintsem az abban folyó szakmai munkától (pedagógustól, nevelőtestülettől) függ. Az intézmények településenkénti felsorolása – fenntartótól függetlenül – általános képet ad az intézmények adatairól, amely segítséget nyújthat az érdeklődőnek. Nem a közvetlen iskolai, óvodai szintű pedagógiai programok elemzése alapján – mert egységesen nem lelhetők fel –, hanem azok összegzésével szeretnénk számot adni arról, hogy a zárt tájegységben hogyan jelenik meg a szőlőművelés, a borkultúra és a népi mesterségek hagyományápolása az óvodákban és általános iskolákban. Ezen felül pedig egy olyan szakmai anyagot szeretnénk kínálni az iskoláknak az „Éltető örökségünk” című projektajánlással, amelyből a pedagógusok ötletet merítve a saját munkájukat segítik azzal, hogy beépítik a tanórán kívüli foglalkozások (egyéb foglalkozások) vagy akár a tanórai anyagok előkészítésébe, megvalósításába.

Abaújszántó

OM azonosító: 028815

Név: Abaújszántói Óvoda és Egységes Óvoda-Bölcsőde

Székhely cím: 3881 Abaújszántó, Jászay tér 10.

Ellátott feladatok: egységes óvoda-bölcsőde, óvodai nevelés

OM azonosító: 029201

Név: Ilosvai Selymes Péter Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Székhely cím: 3881 Abaújszántó, Béke út 15.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

alapfokú művészetoktatás zeneművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás táncművészeti

ágon, alapfokú művészetoktatás képző- és iparművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás

szín- és bábművészeti ágon

Bekecs

OM azonosító: 029203

Név: Bekecsi II. Rákóczi Ferenc Informatikai és Matematikai Általános Iskola

Székhely cím: 3903 Bekecs, Honvéd út 79.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

OM azonosító: 202004

Név: Bekecsi Általános Művelődési Központ, Lurkóház Napközi-otthonos Óvoda, Művelődési Ház

Székhely cím: 3903 Bekecs, Béke utca 2.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés, egyéb kulturális feladat, egyéb

Bodrogkeresztúr

OM azonosító: 028817

Név: Bodrogkeresztúri Nyitnikék Óvoda

Székhely cím: 3916 Bodrogkeresztúr, Kossuth utca 68.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés

OM azonosító: 029204

Név: Bodrogkeresztúri Eötvös József Általános Iskola

Székhely cím: 3916 Bodrogkeresztúr, Kossuth út 66.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

Bodrogkisfalud

OM azonosító: 202860

Név: Erdőbényei Nap Szarvas Óvoda Bodrogkisfaludi Pillangó Tagóvodája

Székhely címe: 3932 Erdőbénye, Mátyás király utca 16.

Tagóvoda címe: 3917 Bodrogkisfalud, Kossuth utca 61/A

Ellátott feladat: óvodai nevelés

Bodrogolaszi

OM azonosító: 200985

Név: Zempléni Általános Iskola

Székhely cím: 3943 Bodrogolaszi, Rákóczi utca 1.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

OM azonosító: 202023

Név: Bodrogolaszi Óvoda

Székhely cím: 3943 Bodrogolaszi, Szent Benedek utca 4.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés

Erdőbénye

OM azonosító: 202860

Név: Erdőbényei Nap-Szarvas Óvoda

Székhely cím: 3932 Erdőbénye, Mátyás király utca 16.

Ellátott feladatok: egységes óvoda-bölcsőde, óvodai nevelés

Erdőhorváti

OM azonosító: 202720

Név: Erdőhorváti Óvoda

Székhely cím: 3935 Erdőhorváti, Petőfi utca 1

Ellátott feladatok: óvodai nevelés

OM azonosító: 203111

Név: Erdőhorváti Református Általános Iskola

Székhely cím: 3935 Erdőhorváti, Petőfi utca 1

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

Golop

OM azonosító: 202025

Név: Tályai Zempléni Árpád Óvoda és ÁMK Egységes Tagóvoda-Bölcsődéje és Konyha

Székhely címe: 3907 Tály, Lavotta u. 5.

Tagintézmény címe: 3906 Golop, Rákóczi u. 34.

Ellátott feladatok: egységes óvoda-bölcsőde, óvodai nevelés, bölcsődei ellátás, egyéb

Hercegkút

OM azonosító: 029167

Név: Gyöngyszem Német Nemzetiségi Általános Iskola

Székhely cím: 3958 Hercegkút, Kossuth Lajos út 2.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat)

OM azonosító: 202309

Név: Hercegkút Gyöngyszem Német Nemzetiségi Óvoda

Székhely cím: 3958 Hercegkút, Kossuth utca 2

Ellátott feladatok: egységes óvoda-bölcsőde, óvodai nevelés

Legyesbénye

OM azonosító: 029210

Név: Legyesbényei Általános Iskola

Székhely cím: 3904 Legyesbénye, Dózsa György út 9.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat), általános iskolai nevelés-oktatás (felső tagozat)

OM azonosító: 202294

Név: Legyesbényei Óvoda és Konyha

Székhely cím: 3904 Legyesbénye, RAKÓCZI út 49

Ellátott feladatok: óvodai nevelés, települési könyvtári feladat, egyéb

Makkoshotyka

OM azonosító: 200985

Név: Zempléni Általános Iskola Makkoshotykai Tagintézménye

Székhely címe: 3943 Bodrogolaszi, Rákóczi utca 1.

Tagintézmény címe : 3959 Makkoshotyka, Rákóczi u. 48.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat)

OM azonosító: 202675

Név: Makkoshotykai Óvoda

Székhely cím: 3959 Makkoshotyka, Kossuth Lajos utca 2.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés

Mád

OM azonosító: 028823

Név: Mádi Napköziotthonos Óvoda és Bölcsőde

Székhely cím: 3909 Mád, Bercsényi utca 4.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés, bölcsődei ellátás

OM azonosító: 029211

Név: Koroknay Dániel Tehetséggondozó Általános Iskola

Székhely cím: 3909 Mád, Rákóczi út 69.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat), egyéb sport feladat

Mezőzombor

OM azonosító: 029214

Név: Mezőzombori Kölcsey Ferenc Általános Iskola

Székhely cím: 3931 Mezőzombor, Kölcsey Ferenc út 7.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

OM azonosító: 202398

Név: Mezőzombori Bóbita Óvoda

Székhely cím: 3931 Mezőzombor, Mátyás utca 23

Ellátott feladatok: óvodai nevelés

Monok

OM azonosító: 201367

Név: Monoki Kossuth Lajos Általános Iskola

Székhely cím: 3905 Monok, Kossuth Lajos utca 15.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

OM azonosító: 202341

Név: Monoki Micimackó Egységes Óvoda és Bölcsőde

Székhely cím: 3905 Monok, Széchenyi István utca 16.

Ellátott feladatok: egységes óvoda-bölcsőde

Olaszliszka

OM azonosító: 201116

Név: Olaszliszkai Kerekerdő Óvoda

Székhely cím: 3933 Olaszliszka, Petőfi Sándor út 21.

Ellátott feladatok: egységes óvoda-bölcsőde, óvodai nevelés

OM azonosító: 201117

Név: Olaszliszkai Hegyalja Általános Iskola

Székhely cím: 3933 Olaszliszka, Petőfi Sándor út 24.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

Rátka

OM azonosító: 029217

Név: Rátkai Német Nemzetiségi, Kéttannyelvű Általános Iskola

Székhely cím: 3908 Rátka, Iskola tér 2.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

OM azonosító: 202427

Név: Rátkai Gyermekkert Egységes Óvoda-Bölcsőde

Székhely cím: 3908 Rátka, Széchenyi István tér 2.

Ellátott feladatok: egységes óvoda-bölcsőde, óvodai nevelés

Sárazsadány

(nincs intézmény)

Sárospatak

OM azonosító: 028529

Név: Sárospataki Carolina Óvoda és Bölcsőde

Székhely cím: 3950 Sárospatak, Zrínyi utca 40.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés, bölcsődei ellátás

OM azonosító: 039227

Név: Sárospataki Református Kollégium Gimnáziuma, Általános Iskolája és Diákotthona

Székhely cím: 3950 Sárospatak, Rákóczi út 1.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat), 4 évfolyamos gimnáziumi nevelés-oktatás, 5 évfolyamos gimnáziumi nevelés-oktatás, kollégiumi nevelés-oktatás

OM azonosító: 102952

Név: Sárospataki II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola

Székhely cím: 3950 Sárospatak, Petőfi Sándor út 1.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

OM azonosító: 201561

Név: Örömhírvétel Görögkatolikus Óvoda

Székhely cím: 3950 Sárospatak, József Attila utca 31.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés, egyéb

OM azonosító: 201597

Név: Szent Erzsébet Katolikus Általános Iskola

Székhely cím: 3950 Sárospatak, Bartók Béla út 2.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat) egyéb sport feladat

Sátoraljaújhely

OM azonosító: 028535

Név: Sátoraljaújhelyi Hétszínvirág Óvoda Szlovák és Német Nemzetiségi Óvoda, Bölcsőde

Székhely cím: 3980 Sátoraljaújhely, Dózsa György út 24.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés, bölcsődei ellátás

OM azonosító: 200454

Név: Kazinczy Ferenc Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű, Nyelvoktató Német Nemzetiségi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Székhely cím: 3980 Sátoraljaújhely, Deák Ferenc utca 14.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat), alapfokú művészetoktatás zeneművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás táncművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás képző- és iparművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás szín- és bábművészeti ágon, egyéb

OM azonosító: 201098

Név: Magyar-Szlovák Két Tanítási Nyelvű Nemzetiségi Általános Iskola és Kollégium

Székhely cím: 3980 Sátoraljaújhely, Balassi Bálint utca 4.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat), kollégiumi nevelés-oktatás

OM azonosító: 201594

Név: V. István Katolikus Szakközépiskola és Gimnázium, Árpád-házi Szent Margit Általános Iskola, Óvoda

Székhely cím: 3980 Sátoraljaújhely, Kazinczy Ferenc utca 12.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés, általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat), 4 évfolyamos gimnáziumi nevelés-oktatás, szakközépiskolai nevelés-oktatás, szakközépiskolai nevelés-oktatás (szakképzés)

OM azonosító: 201700

Név: Petőfi Sándor Református Általános Iskola

Székhely cím: 3980 Sátoraljaújhely, Petőfi Sándor utca 9.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

Szegi

(nincs intézmény)

Szegilong

OM azonosító: 028817

Név: Erdőbényei Nap-Szarvas Óvoda Szegilongi Egységes Óvoda és Bölcsőde

Székhely címe: 3932 Erdőbénye, Mátyás király utca 16-

Telephely címe: 3918 Szegilong, Dózsa György u. 68.

Ellátott feladat: óvodai nevelés

Szerencs

OM azonosító: 200887

Név: Szerencsi Rákóczi Zsigmond Református Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Székhely cím: 3900 Szerencs, Rákóczi Zsigmond tér 1.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat), alapfokú művészetoktatás zeneművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás táncművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás képző- és iparművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás szín- és bábművészeti ágon

OM azonosító: 201726

Név: Bolyai János Katolikus Általános Iskola

Székhely cím: 3900 Szerencs, Rákóczi út 100.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

OM azonosító: 202645

Név: Szerencsi Óvoda és Bölcsőde

Székhely cím: 3900 Szerencs, Rákóczi út 128

Ellátott feladatok: óvodai nevelés, bölcsődei ellátás

Tarcal

OM azonosító: 028832

Név: Kikelet Napköziotthonos Óvoda és Bölcsőde

Székhely cím: 3915 Tarcal, Árpád út 8.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés, bölcsődei ellátás, egyéb

OM azonosító: 029223

Név: Tarcali Klapka György Általános Iskola

Székhely cím: 3915 Tarcal, Árpád utca 1.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

Tállya

OM azonosító: 200496

Név: Zempléni Árpád Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Székhely cím: 3907 Tállya, Rákóczi út 16.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat), alapfokú művészetoktatás zeneművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás táncművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás képző- és iparművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás szín- és bábművészeti ágon

OM azonosító: 202025

Név: Tállyai Zempléni Árpád Óvoda és Általános Művelődési Központ

Székhely cím: 3907 Tállya, LAVOTTA út 5

Ellátott feladatok: egységes óvoda-bölcsőde, óvodai nevelés, bölcsődei ellátás, egyéb

Tokaj

OM azonosító: 028945

Név: Tokaji II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola

Székhely cím: 3910 Tokaj, Bajcsy-Zsilinszky Endre út 7-9.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat), alapfokú művészetoktatás zeneművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás táncművészeti ágon, alapfokú művészetoktatás képző- és iparművészeti ágon

OM azonosító: 201981

Név: Tokaji Óvoda

Székhely cím: 3910 Tokaj, Gróf Apponyi Albert utca 13.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés

Tolcsva

OM azonosító: 028791

Név: Napközi Otthonos Óvoda

Székhely cím: 3934 Tolcsva, Kossuth Lajos út 64.

Ellátott feladatok: óvodai nevelés

OM azonosító: 029172

Név: Tolcsvai Általános Iskola

Székhely cím: 3934 Tolcsva, Kossuth Lajos út 37.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

Vámosújfalú

OM azonosító: 201626

Név: Vámosújfalui Általános Iskola

Székhely cím: 3941 Vámosújfalú, Csécsi Nagy Pál u.12.

Ellátott feladatok: általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat, felső tagozat)

OM azonosító: 202454

Név: Vámosújfalui Egységes Óvodai, Bölcsődei és Művelődési Intézmény

Székhely cím: 3941 Vámosújfalú, KOSSUTH LAJOS út 42

Ellátott feladatok: egységes óvoda-bölcsőde, óvodai nevelés, egyéb kulturális feladat

A felsorolásból kitűnik, hogy az óvodák és általános iskolák mellett csak akkor tűnik fel más típusú köznevelési intézmény az intézmények nevében, (alapfokú művészetoktatási, gimnázium stb.), ha azok többcélú intézményként magukba foglalnak óvodát vagy általános iskolát.

Az óvodák szívesen keresnek és választanak pedagógiai programjaikhoz olyan mottókat, idézeteket, amelyek hűen fejezik ki az óvodapedagógusok elhivatottságát, szakmai irányultságát. A Tokaji Óvoda pedagógiai programjában mottóként feltűnő Varga Domonkos idézet első sora, „Ő azt hiszi, hogy csak játszik” sor tökéletesen illeszkedik ahhoz a gondolat- és tevékenység sorhoz, amely többek között a szüreti hagyományokat ismerteti meg az óvodás gyermekekkel. „Elősegíteni az óvodai életkorhoz igazodó hagyományápolás gyakorlatának kialakulását.” Hegyalja névadó településének nyilván nagyon fontos, hogy a felnövekvő nemzedék is megismerje a több évszázados múltra visszatekintő hagyományokat. Ennek érdekében programjukban így fogalmaznak: „A helyi adottságok, lehetőségek kihasználásával a lakóhely iránti kötődés kialakítása. Elősegíti a város hírnevének, természet adta kincseinek, a szőlőművelés, borkultúra megismerését. Gyermekek részvétele szőlő és gyümölcs szüreten, préselés, borkirálynő-választás. A szőlő kis és nagyüzemi feldolgozásának megtekintése. Látogatás a palackozó üzembe, kádárműhelybe. A helyi múzeum „Szőlőművelés és borkultúra” című állandó kiállítás megtekintése. A hagyományos városi szüreti felvonuláson szülőkkel együtt való részvétel.” Ezek a sorok egyértelművé teszik, hogy az itt felnövő nemzedékeket már gyermekkorukban átítatják a helyi hagyományokkal. Beleszületnek és ebben nőnek fel. Az Abaujszántói Óvoda programjának megfogalmazásából kitűnik, hogy „Tisztelek a hagyományokon alapuló népi- és kulturális értékeket”. Néphagyományörző programjukban kiemelkedő terjedelmet kap a hagyományápolás; minden csoportnak van hagyomány és szokásrendszere. Az óvodák nevelési eszközeiben természetes módon jelenik meg az éneklés, amelynek a népdalokon keresztül kiemelkedő szerepe van népi hagyományaink megőrzésében. Tokaj-Hegyalján – bár településenként lehet némi változtatás a dallamvilágban vagy a szövegben – egy időben hangzik fel az Ettem szőlőt, Víz, víz, víz, A tokaji szőlőhegyen stb. című népdalok. Ezekkel együtt megtanulják azt is, hogy a szüret végeztével a szedők ilyen dalok éneklésével kísérték haza a jókedvű gazdát. S hogy megtapasztalják magát a szüretet is, a legtöbb óvodában megszerveznek egy-egy szüretet. Bodrogkeresztúrtban – programjuk szerint – a Dereszla szüretére viszik ki a nagycsoportos óvodásokat. Más településen is megjelennek az „ovisok” családi borászatok területén vagy egy-egy szorgalmas és gyermekszerető nagyapa szőlőskertjében. A Tállyai Zempléni Árpád Óvoda programjában kiemelkedő szerepet kap, hogy a hagyományokhoz kapcsolódó szavak beépüljenek a gyermekek aktív szókincsébe. Mád – mint Hegyalja egyik központi települése – is nagy hangsúlyt fektet már az óvodai nevelés időszakában a hagyomány- ezen belül is a szüreti hagyományok ápolására. „célunk: a gyermekek megismertetése a hagyományokkal, a jeles napokhoz, a naptári ünnepekhez fűződő énekes, mondókás, dramatikus népszokásokkal,

valamint a népi kultúra, a hagyományörzés iránti érdeklődésük, nemzeti identitásuk, egész személyiségük fejlesztése. A múlt értékeinek átörökítése, mert a hagyományok révén őrizhetjük meg a rengeteg tudást, tapasztalatokat, amelyeket elődeink felhalmoztak.” A mádiak életében óriási szerepe, jelentősége van a szőlőnek, amit a helyiek mondása is bizonyít: „Aki a debreceni vásárban, a pócsi búcsún és a mádi szüreti bálon nem megy férjhez, az örökre pártában marad.” A gyerekek életelemként jelen lévő játék során is komoly szerepet kap a szokások, hagyományok megismerése, elsajátítása. A mádi programhoz hasonlóan szinte minden óvoda palettáján megtaláljuk a „csösz játékot”, a körtáncos játékokat, melyeknek szintén elengedhetetlen kelléke az együttes éneklés. Mindenhol alkalmazzák a termények, tárgyak, képek gyűjtését, nézegetését, „vizsgálatát”. Ismerkednek a szüretkor használatos eszközökkel, amelyeknek egy jó részével még otthon is találkozhatnak, hiszen a család egyik megélhetési forrása a szőlőművelés. Kóstolják a termést, és akár kinn a szüreten, akár benn az óvodában kipróbálják a préselést, amelynek termékét a mustot is megízlelik. Ilyenkor lehet legjobban szüreti énekeket, mondókákat tanulni. Szüreti pogácsát sütnék szülői segítséggel, megismerkednek az ilyenkor szokásos szüreti étkekkel. Kiváló segítséget jelenthetnek azok a külső szakemberek, akik művészeti iskolákban néptáncot tanítanak. Segítenek az óvodapedagógusnak a felkészülésben, de ha alkalom kínálkozik, segítik az óvodásokat is. Ők pontosan tudják, hogy milyen fontos az, hogy a tájegységnek megfelelő táncot megfelelő szaktudással tanítsák, hogy a tájegységre jellemző népviseletet is megfelelően állítsák össze. Így nyújtanak segítséget a településszintű szüreti felvonulásokhoz, amelyben az intézmények részvétele az összetartozás érzését erősíti. Az alapfokú művészeti iskolák saját tananyagaikkal jól kiegészítik más köznevelési intézmények munkáját. Komoly törekvés volt a kézművesség intézményi (művészeti iskola) keretek közötti tanítására, de végül is jelenleg nincs ilyen irányú felsőfokú (tanár) képzés, illetve a művészeti iskolákban nincsenek erre elkülönült tanszakok.

Megkapó az Olaszliszkai Kerekerdő Óvoda programjának egyik idézete, amely kiválóan fejezi ki hitvallásukat. „Engem ne emeljen fel a magasba senki, ha nem tud odáig tartani, amíg megnövök.” (Birtalan Ferenc) Programjuk a hagyományörzés mellett komoly teret ad „a kisebbségi identitástudat fejlesztésének”. Sárospatakon a Carolina Óvoda és Bölcsőde - három korábbi óvoda szakmai programját is megvalósítva – szintén nagy hangsúlyt ad a néphagyományok őrzésére épülő nevelési folyamatnak. Eötvös Józseftől nem véletlenül választották a következő gondolatot: „Haladni csak úgy lehet, hogy míg egyik lábunkkal előrelépünk, a másikat a helyén hagyjuk.” Foglalkoznak a szellemi és tárgyi emlékek megismerésével, a természetes anyagokat felhasználó kézművességgel, a természet változásaival. A „természetasztalt” az éppen aktuális évszak vagy ünnepkor jelképeivel töltik meg. A népi kézműves mesterségek egy részével is megismertetik (gyakoroltatják) óvodásaikat. A népi értékek, hagyományok közvetítésében kiemelik – a játék mellett – a mesét, a verset, amely „ősi forrása az anyanyelvi nevelésnek”.

A tájegységbe illeszkedő, forrásainak köszönhetően a sokszínűséget erősítő két kis települést együtt kell megemlíteni. Herceggút és Rátka az átvett helyi szokások mellett nagyon sokat megőriztek mindannyiunk épülésére, sváb hagyományaiból. Herceggút már évek óta megrendezi a Nyitott pincék rendezvénysorozatát, amely a bor és szőlőkultúra mellett, saját

gasztronómiai érdekességeiből is kínálatot nyújt. Kovács és Kádár bemutató, szüreti felvonulás és a sváb tájház ad érdekes látnivalókat az ide látogatóknak. Rátka nemzetközi nemzetiségi fesztivált szervez évről-évre a hagyományörzés jegyében. Óvodájukban kiemelt szerep jut a környezeti nevelésnek, a kisebbségi nyelv megismerésének, a nemzetiségi hagyományok ápolásának. Fontos számukra, hiszen programjukban rögzítették: „Még fellelhetjük községünkben a népi gazdálkodás tárgyi emlékeit, hallhatjuk a legidősebbek által használt sváb nyelvet.” Népszokásaik leginkább az egyházi ünnepekhez és a mezőgazdasági munkákhoz kapcsolódnak.

Szintén kiemelt feladatának tekinti a népi kultúra ápolását a Sátoraljaújhelyi Hétszínvirág Óvoda Szlovák és Német Nemzetiségi Óvoda, Bölcsőde, hiszen pedagógusait érintően így fogalmaz pedagógiai programjuk: „Az óvodapedagógus építse be a kisgyermek nevelésébe mindazon értékeket, amelyeket a környezet megőrzött vagy az óvodások számára megőrzésre érdemesnek tart. A program olyan óvodapedagógust igényel, aki ragaszkodik népünk múltjához és képes azzal azonosulni. Ismeri a népszokásokat, jártasságra tett szert a kézművességben, számos népi játékot, népmesét, népdalt ismer.” Az intézmény tagóvodájának programja az évközi események között külön is említi a szüretet, a szüreti vásárt és szüreti mulatságot. A német nemzetiségi nevelés a Szerencsi Óvoda és Bölcsőde programjában is helyet kapott, csak úgy, mint a néphagyományok ápolása. Mottójukban Kodály Zoltán egyik gondolata: „Hozzon a gyermeknek mindenki, amit tud: játékot, zenét, örömet. De, hogy mit fogad el: azt bizzuk rá. Csak az a lelki táplálék válik javára, amit maga is kíván.” Kiemelik programjukban a népi megfigyeléseket, hagyományok megismertetését. Itt is erőteljesen kapcsolódik a magyar népzene, a népi, dajkai hagyományok, amelyek gazdag tárházát adják a mindennapos mondókázásnak. Programjuk érdekes vagy inkább fontos megállapítást tesz: „Az óvodáskor nyújtja az utolsó lehetőséget a népi kultúra ébrentartására, ezért a népi gyermekjáték természetes közeg kell, hogy legyen. Komplex nevelő és ízlésformáló hatású eszköz, közösségkovácsoló és hagyományépítő erő.” Nevelőtevékenységük során szoros kapcsolatra törekednek a családokkal, közösen ápolják velük a német nemzetiségi hagyományokat.

Tokaj-Hegyalján belül is kiemelt szerepe van a szőlő és borkultúránkban Tolcsvának és Tarcalnak. Nem csak a híresen jó fekvésű dűlőik miatt, hanem mert mindig fontosnak tartották és komolyan vették a szőlőhöz és a borhoz való viszonyukat. Kiemelkedő borászatok, idegenforgalmi attrakciók bizonyítják ezt. Óvodai programjaikat is ennek megfelelően állították össze: „Már kisgyermekkorban ránevelni a gyermekeket a hagyományörzés fontosságára, megéreztetni a közösség együtt ünneplése folytán az összetartozást”. A közös szüreti nap, a szüret és szüreti multság megélése, eljátszása számukra is évente visszatérő program.

Összegzésként a Tokaj-Hegyalján működő óvodákról elmondható, hogy maximálisan kiaknázzák és kihasználják nevelő munkájukban a szőlő- és borkultúrához kapcsolódó hagyományokat. Évente visszatérő tevékenységüknek annyira velejárójává vált a hagyományápolás, a szüreti szokások megismertetése, a népi eszközök gyűjtése és bemutatása, a népdalok, mondókák felelevenítése, hogy a gyermekek természetes közegüknek tekintik ezeket a szokásokat. Természetes közegnek, hiszen az óvoda mellett otthon vagy a

nagyözölőknél is ezekkel a szokásokkal találkozhatnak. Az általános iskolák pedagógiai programjai már közel sem tartalmaznak ennyi, a konkrét helyi szokásokhoz, ismeretekhez kapcsolódó anyagokat. Így – azt lehet mondani – hogy jól fogalmazott az az óvodai program, amely az óvodát nevezte az utolsó olyan lehetőségnek, amely intézményesített formában neveli, tanítja gyermekeinket saját népszokásainkra. Az iskolák a rájuk „kirótt” ismeretanyag átadásával tanulók részére, kicsit messzebb kerültek a hagyományok, a népszokások világától. Tevékenységükben inkább csak az egyéb foglalkozások (napközi, szakkör, tehetséggondozó műhely stb.) területén jelenik meg. Ott ahol a hon- és népismeret, mint tantárgy bevezetésre került, ott be lehetne dolgozni a szüreti hagyományokat, szokásokat a helyi tantervbe. Azonban ez, csak az 5. évfolyamon kínál ilyen irányú lehetőséget. Egy aránylag új, de sajnos nem túl gyakori lehetőségként jelentek meg az Európai Unió által finanszírozott pályázatok (TÁMOP). Ezzel azonban csak azok az iskolák tudtak élni, ahol volt „pályázatíró” pedagógus vagy az iskola rendelkezett olyan külső kapcsolattal, amely be tudta az iskolát kalauzolni az ilyen irányú pályázatok világába. A kerettantervek óraszámainak változása első sorban a közismereti tantárgyak órázámaiban hozott változást; a legtöbb esetben a diák „kárára”, hiszen így a hagyományos tantárgyak órázámaiban emelésére láttunk példát leginkább. Ez persze nem róható fel a nevelőtestületeknek, hiszen számukra a legfontosabb eredmény, tanulók minél magasabb szintű felkészítése a továbbtanulásra.

Az általános iskolák – ahogy a fentiekből is kitűnik – már kevesebb időt fordítanak a tradicionális értékek közvetítésére, pontosabban kevesebb a lehetősége (időkerete) ezekre a feladatokra. Azonban ha nincs is írásban rögzítve a programban vagy a helyi tantervben, mégis többnyire megjelennek a hagyományokkal való törődés elemei. Ez részben nevelőtestület, részben pedig pedagógus függő. A helyi értékek nyomon követhetőek, de még a szűk tájegységünkön belül is változó annak formája. Van ahol – az óvodákhoz hasonlóan – a népi hagyományápolás, van ahol a természeti értékek és van ahol az adott térség egy-egy kiemelkedő történelmi személye köré építik fel az erre felhasználható többlet időkeret tartalmát. Teljesen érthető, hogy az adott települések iskolái például Szent Erzsébettel, II. Rákóczi Ferencel, Kossuth Lajossal igyekeznek tanulóikat megismertetni.

Tokajban, az általános iskolában is a tradicionális értékek továbbvitelét, a szűkebb és tágabb környezet hagyományainak ápolását tartják szem előtt. A szőlőművelés hagyománya, az abból való megélés erős „gyökeret eresztett”, így az iskolában is megjelenik ennek hagyománya. Abaújszántón így fogalmaznak a pedagógiai program kapcsán. „A tájegység, Tokaj-Hegyalja, valamint az iskola több mint száz éves története nemes hagyományok ápolására kötelez pedagógust és tanulót egyaránt. A szőlőművelés és feldolgozás munkafolyamatát, a borkultúra jellegzetességeit projektnapok kereteiben ismerik meg a mindenkori 5. osztályosok.” A jelzett évfolyamon folytatott hon- és népismeret oktatásban fontos szerepet kap a szőlő és borkultúra, amelynek szerves részét képezi, a helyi gyűjtemény, amit minden évfolyam évről-évre meglátogat. Például azonban a Bekecsi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola – hasonlóan a Sárospataki II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolához – a névadónak szenteli ezt a felhasználható időkeretet, szintén kiemelkedő nevelési céllal: „... fontos szempont volt, hogy kialakítsunk olyan helyi hagyományokat, melyek erősítik tanulóink érzelmi kötődését környezetükhöz, mivel napjainkban a céltalanság, a gyökerek,

hagyományok semmibevétele, a tradíciók elhalása komoly gondot jelent.” A hercegekúti Gyöngyszem Német Nemzetiségi Általános Iskola is erősen kötődik a település hagyományaihoz. Szerves részét képezik a település különböző ünnepeinek, megmozdulásainak. A falu programjaiban építeni lehet az iskola tanulói közösségére, hiszen programjukban kiemelt feladatként kezelik „őseink hagyományainak őrzését, ápolását”. A Legyesbényei Általános Iskola is azon intézmények közé tartozik, akik programjukban nevesítik tanulóik felé megfogalmazott elvárásukat. A tanuló ismerje meg hagyományainkat, ezáltal megértve, „hogyan a néphagyomány az általános emberi értékek hordozója, ezért ismerete az általános műveltséghez is szükséges”.

A téma zárásaként – ahogy az előzőekben már említésre került – szeretnénk egy a témában kidolgozott projektet ajánlani azoknak az intézményeknek, általános iskoláknak, akik fontosnak tartják a tájegységünkhöz kapcsolódó hagyományőrzést. Mindenkinek jó munkát kívánunk a projekt megvalósításához.

A projekt címe: ÉLTETŐ ÖRÖKSÉGÜNK

(Lakóhelyünk és tágabb környezetének megismerése)

Időtartam: 3 hetes projekt (tetszés szerint szűkíthető illetve bővíthető)

Bevont tanuló-csoport: az iskola helyi adottságai és sajátosságai alapján határozható meg

Bevonható tanóra vagy foglalkozás: A közösen megbeszélte témaválasztás lehetővé teszi a közösen megfogalmazott célok elérését, és ily módon szoros kapcsolatot tudunk létrehozni a kiválasztott tantárgyak és az elvégzendő tevékenységek között. Ezek mind kapcsolódhatnak a Nemzeti alaptantervhez (továbbiakban Nat.), az általunk választott évfolyamok tantárgyaihoz, a pedagógiai programhoz, valamint a helyi tantervhez. A nevelési és fejlesztési célok összeállításánál a Nat-ban megfogalmazott elvárásokat, valamint a tanulmányban érintett települések köznevelési intézményeinek pedagógiai programját és helyi tantervét vettem alapul.

A projekt nevelési-fejlesztési céljai az alábbiak lehetnek:

- A lokális ismeretek tudatosításával a szülőföld szeretetének, a helyi értékek megbecsülésének erősítése.
- A helyi társadalom tagoltságáról, a közösség sokszínűségéről és az ebben rejlő gazdagságról szemléletes kép kialakítása.
- Az időbeli tájékozódás fejlesztése a helyi nevezetességek időbeli elhelyezésével.
- A gazdálkodó élet főbb területeinek megismerése során a rendelkezésre álló természeti javak ésszerű felhasználása előnyeinek, az önellátás fontosságának belátása.
- A közösen végzett munka előnyeinek, közösségerősítő hatásának felismertetése.
- Az életmódváltással bekövetkező változások következményeinek felismerése képi és szöveges, illetve egyéb (pl. tárgyi) források feldolgozása, rendszerezése alapján.
- A társas munkák (pl. szüret) és más közösségi alkalmak hagyományainak és jelentőségének felismertetése a paraszti élet rendjében.
- A társas munkákhoz, közösségi alkalmakhoz kapcsolódó szokások élményszerű, tevékenységközpontú, hagyomány hű elsajátítása, különös tekintettel a helyi hagyományokra.
- A lakóhelyhez, a tájhoz való kötődés erősítése.

- A sokféle, játékos megközelítéssel erősíthetjük a múlthoz és a településhez való kötődést, befolyásolhatjuk a gyermekek iskolán kívüli kulturális magatartását.
- Az egyéni, családi, közösségi, nemzeti azonosságtudat kialakításának elősegítése.
- A magyar népi kultúra értékein keresztül a saját és a különböző kultúrák, a környezet értékeit megbecsülő és védő magatartás, illetve a szociális érzékenység kialakítása.
- A tanulók felfedezik, hogy a nemzedékeken át létrehozott közösségi hagyomány összeköti őket a múlttal és segít nekik eligazodni a jelenben.
- Felismerik, hogy az emberiség évezredek óta felhalmozódott tapasztalatai a legegyszerűbb, és éppen ezért a legfontosabb mindennapi kérdésekre adott gyakorlati válaszok tárháza.
- Megértik a tanulók, hogy a néphagyomány az általános emberi értékek hordozója, ezért ismerete az általános műveltséghez is szükséges.
- A projekt megalapozza a tanulók nemzeti önismeretét, nemzettudatát, a tevékeny hazaszeretetet.
- Tudatosítja a tanulóknak, hogy először minden népnek a saját hagyományát, nemzeti értékeit kell megismernie, hogy azután másokét is, a nemzetiségek, a szomszéd- és rokonnépek, a világ többi népének kultúráját, az egyetemes értékeket, a köztük lévő kölcsönhatást is megérthesse.
- Ösztönöz a szűkebb és tágabb szülőföld, a magyar nyelvterület hagyományainak és történelmi emlékeinek felfedezésére, a még emlékezetből felidézhető, vagy a még élő néphagyományok gyűjtésére.
- Bővíti a tanulók művelődéstörténeti ismereteit, a hagyományőrzést, népi kultúránk, nemzeti értékeink megbecsülését.
- Értékrendjével hozzájárul a tanulók értelmi, érzelmi, etikai és esztétikai neveléséhez, a természettel való harmonikus kapcsolatuk kialakításához és a társadalomba való beilleszkedésükhöz.
- A néprajzi forrásanyagok felhasználásával, minél több lehetőséget kell teremteni a néphagyományok élményszerű megismerésére.
- Törekedni kell a tanulók cselekvő és alkotó részvételére a tanulás során, hogy az érzékelésen, észlelésen, élményeken keresztül jussanak el az elvontabb ismeretekig, az összefüggések meglátásáig.
- Ismerjék meg és tiszteljék a környezetünkben élő más népek kultúráját, eredményeit.
- Ösztönözze a szűkebb és tágabb környezet történelmi emlékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására. Késztesse az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre.
- Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy további ismereteket szerezzenek a helyi hagyományokról, a lakóhely múltjáról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről.
- A közvetlen és tágabb környezet megismerése során a tanulók pozitív érzelmi viszonyának kialakítása a természeti – emberi – tárgyi világ értékei iránt. Tanulja meg azok védelmét, az értékek megőrzését.
- A helyi környezeti értékek hangsúlyozása: a hazai táj, az ott élő emberek, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások értékeinek szeretete, védelme.
- A gyermekek kommunikációs készségének fejlesztése a közvetlen tapasztalat- és ismeretszerzés során.
- Kapjon lehetőséget a gyermek önálló véleményalkotására, a döntési képességeinek fejlődésére a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.
- A hagyományoknak nevelő, érték közvetítő, a műveltségi hátrányokat kompenzálni tudó ereje van.

- Feladatunknak tartjuk azoknak az értékeknek az őrzését és hiteles átadását, amely az alapot képezi magyarságunkban.
- A gyermeki személyiségfejlesztésben célunk azoknak a normáknak az elsajátítása, amelyet a társadalom minden embertől elvár.
- Meggyőződésünk, hogy nevelésünk eredményessége érdekében nagyon fontos a gyermek én-tudata mellett a magyarságtudatuk formálása is.
- A tanulóknak joguk van ahhoz, hogy a nemzetet éltető hagyományokat megismerjék, ezekről pozitív élményeket szerezzenek és ezáltal hiteles, követendő mintákat kapjanak.
- A hagyományörzés rendszeres és tudatos beépítésével a nevelői munkába érzelmi, esztétikai, erkölcsi, ezen belül a szülőföld iránti szeretet valósulhat meg.
- A néphagyományhoz kapcsolódóan átélt tevékenységek a közös élmény erejével hatnak a gyermekekre, erősítik a közösséghez tartozás érzését. Nem csak érzelmi kötődés, hanem egy komplex személyiségfejlődés elősegítői.
- A közös alkotás öröme, közösségformáló erő.
- A tanulók olyan külsőségekben, tartalmakban visszatérő élményeket élnek át, amelyek otthonukhoz, szülőföldjükhöz kötik – egy egész életre való útravalót kapnak a magyarság néphagyományából.
- Az élményszerű munka átélése, leljék örömeiket a közös tevékenységekben.
- Az iskolai ismeretszerzés mellett egyre inkább szerepet kap a játékos, illetve tapasztalat útján történő tanulás és képességfejlesztés.
- A tanulók a mai eszközöket (internet) is igénybe véve játékosan kutakodhatnak a múltban.
- A gyerekek érezzék át, hogy a közösség összetartásában nekik is fontos szerepük van, és az összetartozásért mindenkinek tennie is kell valamit.
- Hagyománytisztelet, hagyományápolás kialakítása.
- Fontos az egymás iránti tolerancia, az együttműködés erősítése.
- Kulcskompetenciáik fejlesztése: anyanyelvi, matematikai, idegen nyelvi, természettudományos, digitális, szociális és állampolgári, kezdeményező és vállalkozói, hatékony önálló tanulási valamint esztétikai-művészeti tudatosság.
- A motiváció, a tanulási kedv erősítése változatos feladatok segítségével.
- Igény kialakítása a múlt megismerésére, az értékek megőrzésére.
- Egyéni kreativitás fejlesztése.
- Önálló információszerzés és feldolgozás kutatómunkával.
- Tapasztalatszerzés. A nevelő-oktató munkában fontos szerepe van a tanulók saját tapasztalatok útján történő ismeretszerzésének.
- A személyiség fejlesztése.
- A gondolkodás örömeinek és hasznosságának felfedeztetésével párhuzamosan megismertetjük a tanulókat környezetük kulturális és térbeli viszonyaival, megalapozzuk a mindennapi életben használható tudást.
- A tanulók komplex módon ismerjék meg településük múltját, hagyományait, népszokásait.
- Hagyományápolásra, hagyománytiszteletre neveljen.
- Ismerjék meg és ápolják a helyi szokásokat, kulturális örökséget.
- Képzeletük és kreativitásuk fejlődjön.
- A részt vevő gyerekek egyre nagyobb jártasságot szerezzenek a csoportos munkában.
- Képesek legyenek egymásra figyelni.
- Manuális képességfejlesztés, együttműködés.

- A kompetenciafejlesztő tanulási módszerek népszerűsítése, a projekt módszer elterjesztése; a tanulók egyéni és csoportos felelősségérzetének növelése; új tanulási módszerek kipróbálása, az értékteremtés motiválása.
- Helyi értékeink minél sokoldalúbb megismerése, ezen ismeretek felhasználása több műveltségi területen: magyar nyelv és irodalom, ember és társadalom, ember a természetben, földünk – környezetünk, művészetek, testnevelés és sport.
- Taneszközök, fotóalbumok, prezentációk, projektnaplók, tanulmányok, dolgozatok készítésének elméleti és gyakorlati elsajátítása.
- Erősítjük az iskola, a szülők és a település kapcsolatát.
- A kulcskompetenciák egyidejű fejlesztése a téma komplex módon való feldolgozásával.
- A különböző helyekről szerzett információk, élmények szerves egésszé kapcsolódva építik a tanulók személyiségét.

A projekt szervezési mozzanatai (a pedagógusok feladatai):

- A projektben szerepet vállalók kiválasztanak egy, két vagy több témát, ezeket résztémákra is bonthatják.
- Ismertetik a projektcímeket.
- A résztvevő tanulókból heterogén vagy homogén csoportokat hoznak létre, amelyek állhatnak egy évfolyamra illetve több évfolyamra járó tanulókból is.
- Biztosítják a csoport elméleti felkészítését a projektmunka módszereivel és az adott témával kapcsolatban.
- Bátorítják a csoport önálló munkáját, innovatív tevékenységét.
- Napi kapcsolatot tartanak a csoportokkal, betartatják a közösen készített időtervet, ügyelnek a határidők pontos betartására, folyamatos konzultációs lehetőséget biztosítanak számukra.
- Módszertanilag segítik a csoportokat az önálló produktumuk elkészítésében.

Választható témák a teljesség igénye nélkül:

- Lakóhelyem a világörökség része
- A bor- és szőlőkultúra hagyományai Tokaj-Hegyalján
- A bor- és szőlőkultúra megjelenése az irodalomban
- A település / régió turisztikai látványosságai
- A szőlőművelés munkafázisai és eszközei
- A szőlőművelés régen és ma
- A borkészítés munkafázisai és eszközei
- Tokaj-Hegyalja szőlő és borfajtái
- A szőlőskertek kártevői
- Szőlőből készült termékek
- A szőlőművelés, borkészítés történelmi hagyományai
- Szüreti élményeim
- Szüret régen és ma
- Tokaj-hegyaljai pincék
- A település / régió borászatai
- Egy híres borász
- Egy borászat bemutatása
- Egy szőlőfeldolgozó üzemben és egy borászatban tett látogatásom tapasztalatai

- A szőlőműveléshez és borkészítéshez kapcsolódó mesterségek megismerése, bemutatása
 - „Mesterségem címere”
 - A kádármesterség, a hordókészítés szerszámai, munkafolyamatai
 - Kádártánc - Erdőbénye
 - Az aszúkészítés hagyományai
 - Az időjárás jóslások és a szőlőtermesztés kapcsolata
 - Szőlőből készíthető ételek
 - Borkalauz összeállítása
 - Helyi kézműves termékek bemutatása
 - Tudatos vásárló vagyok
 - A régió kézműves öröksége
 - Hagyományút készítése
 - Hungarikumok
 - A település és a szűkebb régió növény- és állatvilága
 - A település és a szűkebb régió természet- és környezetvédelmi jellemzői, az ehhez kapcsolódó feladatok
-
- A településen fellelhető népi építkezés és népi kultúra emlékei
 - A településen folytatott és mai is élő népi mesterségek megismerése, bemutatása
 - Népi játékok, népszokások (naptári évhez kötődő szokások), népi gyógymódok megismerése
 - A településre és a szűkebb régióra jellemző népköltészet: dalok, mesék, balladák, mondák, kiszámolók, gyermekbecézők, ringatók, hintáztatók, illetve anekdoták, viccek, stb felkutatása
 - Öltözködés, viselet, díszítő motívumok
 - Gasztronómiai kirándulás a régióban
 - Házas ízek (receptgyűjtemény készítése)
 - A hagyományokhoz kapcsolódó tárgyi emlékek felkutatása, leírása, gyűjtése
 - Beszélő utcaneveink
 - Az én városom, az én falum
 - A lakóhely helytörténete
 - A település története dióhéjban
 - A település társadalmi rétegződése (etnikum, felekezet, foglalkozás, életkor, vagyoni helyzet alapján)
 - A lakóhelyhez köthető neves személyiségek, nevezetes épületek, intézmények
 - A közvetlen környezet értékeinek feltárása
 - Emlékhelyek gondozása
 - A lakóhely nevezetes épületeinek, a régió jeles szülötteinek történelmi korszakokhoz kötése
 - A település címerének bemutatása, a címer elkészítése, új címer tervezése
 - A településen előforduló családnevek összegyűjtése, csoportosításuk eredetük szerint: népnévek, foglalkozásnevek, tulajdonságot jelölők stb.
 - A település korfájának elkészítése
 - A település lélekszámának alakulása
 - A település iskolájába járók keresztnévei régen és ma
 - Iskolám története
 - Iskolámban végzett neves személy bemutatása

- Tájkép készítése különböző technikák alkalmazásával (az elkészült alkotások kiállítása)
- Miért szeretem a településemet?
- Ilyen volt, ilyen lett
- Milyen lesz a településem a jövőben?
- A település arculatának megtervezése

Választható módszerek:

Kutatás, gyűjtés, fényképalbum, munkanaplók, receptgyűjtemény, tanulmány, riport, videofelvétel, hangfelvétel, prezentációk, rajzok, plakátok, makettek, jelenetek, dramatizálások, játék, kiselőadás, kooperatív módszerek, helyi gyűjtemények, borászatok meglátogatása stb. Mindezeket úgy készítik el a tanulók, hogy a projekt zárásán kiállíthatóak, előadhatóak, bemutathatóak legyenek.

Lehetséges munkaformák:

- csoportos
- páros
- egyéni

Értékelés:

A projekt alatt folyamatosan értékelhetjük az elvégzett munkákat, az elkészített produktumokat. Az értékelés lényeges eleme a pozitív megerősítés. Az egész projekt átfogó értékeléseként a tanulók kiállításon mutathatják be munkáikat az iskola közössége, a szülők és a meghívott vendégek előtt. A záráskor a tanulók beszámolhatnak a projekt megvalósítása alatt szerzett élményeikről, tapasztalataikról, felmerülő ötleteikről, amiket felhasználhatunk a következő projektünk tervezéséhez.

Miért ajánljuk a projektmódszer alkalmazását?

A projektmódszer elsősorban a tanulók érdeklődésére, kíváncsiságára, felfedező kedvére, vállalkozó kedvére épít és a sokféle, érdekes felkínált téma közül a tanulónak leginkább vonzó kiválasztására ad alkalmat. A projekt feldolgozása során, önként vállalt tevékenységek sorozatát végzik, s a tevékenységek folyamatában közvetlen, konkrét tapasztalást élnek át. A cél, a probléma megoldása, a produktum létrehozása, a tanulás csak eszköz ezek megvalósításához. Az átélt alkotó tevékenység során tesz szert olyan tapasztalatokra, amelyek a kognitív, a szociális, a kommunikatív személyiségszférájában bekövetkező fejlődéssel jár. A projektmódszert a csoportmunkának egy magasabb rendű változatának tekinthetjük. Ez a tanulók innovatív, kreatív, önálló tevékenységére épít. Ebben a folyamatban a pedagógus irányító szerepe megszűnik és „csak” szakmai tanácsadóvá, segítővé válik. A projektmódszer lehetőséget nyújt a tanulóknak arra, hogy a tanórán kívüli idejüket, szabadidejüket tartalmasan töltsék el és együtt tevékenykedjenek. Nagyon fontos, hogy e közben megtanuljanak másokat elfogadni és másokkal együttműködni. A projekt során megismerkedhetnek lakóhelyük múltjával, hagyományaival, erősíthetjük az iskola, a szülők és a település meglévő kapcsolatait. A foglalkozások során megismerhetnek másokat, megtapasztalhatják a közös munka örömét. Új ismerteket sajátíthatnak el, illetve alkalmazhatnak. Lehetőség adódik a különböző kulcskompetenciák fejlesztésére.

Ezek a területek a következők lehetnek:

- érzelemgazdagabb, kifejezőbb kommunikációs készség kialakítása
- környezettudatos gondolkodásmód, természettudományos kompetencia
- a táj, az ember és az épített környezet kölcsönhatásának felismerése
- közösségépítés, együttműködési készség fejlesztése
- hatékony, önálló tanulás
- önálló ismeretszerzésre való törekvés
- új tanulási lehetőségek alkalmazása
- fogalmazási készség fejlesztése
- szociális kompetencia (tolerancia, empátiakészség fejlesztése)
- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség
- kreativitás, szépérzék fejlesztése
- emlékezet fejlesztése
- tájékozódás térben és időben
- szövegértés-szövegalkotás fejlesztése
- társas kapcsolatok kialakításának fejlesztése
- felelősségtudat fejlesztése
- kognitív kompetenciák: irányított figyelem, megfigyelés, koncentráció
- kezdeményező és vállalkozási kompetencia
- digitális kompetencia
- matematika kompetencia
- önmegismerés, önkontroll
- nyitottság különböző szokások iránt
- kooperatív munkaforma, kooperatív technikák elsajátítása
- a figyelem összpontosítása
- általánosan elfogadott magatartási szabályok megértése, betartása
- tervezés
- szervezés
- összehasonlító, rendszerező, elemző képesség fejlesztése
- tapasztalatok értékelése
- sokféleség iránti nyitottság
- a projektben való együttműködés
- megismerő- és befogadó képességek fejlesztése
- manuális készség fejlesztése
- problémamegoldó képesség fejlesztése
- környezetalakítási készség fejlesztése
- tárgyi, környezeti, esztétikai élmények és ismeretek bővítése

Összegzés, várható hatások, eredmények:

A gyerekek betekintést nyerhetnek közvetlen környezetükbe, megismerkedhetnek kulturális, történelmi hagyományaival. Hozzájárulhatunk ahhoz, hogy hagyományaink társadalmi elismertsége növekedjen. A hagyományait őrző, ápoló vidéki életforma, életszemlélet erősödhet, ami elősegítheti a régiókban élők helyben való boldogulását, előkészítheti a tanulók pályaválasztását, jövőképük megfogalmazását. Ezáltal erősödhet közösségtudatuk, hagyományápolókká és hagyománytisztelőkké válhatnak. A közös munka során nyitottabbak, elfogadóbbak lesznek egymással szemben. Fontos szempont, hogy játszva tanulhatnak, így a tapasztalati ismeretszerzés élménydúsabb, jobban rögzülő, elmélyültebb tudást biztosíthat. Mindenki lehetőséget kaphat, hogy a számára legeredményesebb szituációkban

megmutathassa önmagát, egyéni képességeik szerint fejlődhessenek, megvalósulhasson a sokoldalú személyiségfejlesztés. Bensőségesebb, egymás munkája iránt nyitottabb kapcsolat alakulhat ki tanárok, diákok, szülők, külső szakemberek, civil szervezetek, és a település intézményei között.